

HOTĂRNICIA MOȘEI CURTIȘOARA DIN JUDEȚUL GORJ — LA 1734

GHEORGHE GIRDU

Curtișoara, sat al comunei Bumbesti din județul Gorj, se află la o depărtare de aproximativ 8 km nord de Tg.-Jiu, cu o abatere de 1 km din șoseaua națională Craiova—Petroșani.

Localitatea posedă una din cele mai frumoase monumente de arhitectură veche românească, cula Cornoiu, construită în primul sfert al secolului al XVIII-lea. În această cula, s-a inaugurat din anul 1968 colecția de artă populară gorjenească, iar în jurul ei au fost strămutate obiective reprezentative de pe întreaga rază a județului Gorj, formînd cunoscutul muzeu etnografic în aer liber de la Curtișoara.

Ca vatră de locuire Curtișoara este atestată mai înții sub numele de Curte, așa cum rezultă din hrisovul dat de Basarab cel Tânăr la 12 ian. 1480, prin care întărește lui Ticuci și fraților săi „ca să le fie satele anume Bonea și Gilort și Polovragi și Spineani și Budonii și Părăiani și Scurta și Strimbătași și Cănești și Birăști și Curtea lui Vlcan, pentru că le sint vechi ocine”.²

De asemenea, prin porunca dată la Tîrgoviște de Vlad Călugărul, la 5 aprilie 1485 se confirmă lui Dăndiul, Marcoși Lațco stăpînire peste satul Iași „pentru că i-au cumpărat de la Sușman de la Curte pe 35 florini ungurești și pe un căftan de îmbrăcăminte”.³

Prin hrisovul din 9 martie 1502, Radu voevod a dăruit jupanului Radu și fratelui său jupan Petru cu fiili lor să le fie în stăpînire aproape aceleași sate menționate și în hrisovul lui Basarab din 1480, printre care și „Curtea lui Vlcan”.⁴

La 3 februarie 1575 Alexandru voevod întărește lui popa Gheorghe cu fiii săi ca să-i fie ocină în Curte, 3 delnițe din partea lui Radul, pentru că a „cumpărat-o popa Gheorghe de la Rădoe soția lui Radul”.⁵

Totodată, la 14 dec. 1591, Ștefan Vodă Surdul confirmă lui Barbul Vătaful din Drăgoiani stăpînire peste o moară în Curte cumpărată de la Neagoe cu 600 aspri gata.⁶

La 5 iunie 1624 Alexandru Voevod dă poruncă lui Buzea din Curte și cu fiii săi, să-i fie ocină la Turcinești.⁷

Alexandru Coconul voevod întărește la 10 mai 1627 lui Marco postelnic din satul Curtea părți dintr-o moară pe apa Jiului „pentru că această moară mai sus-zisă a fost făcută de Cârstea și de fratele lui Buzea, unchiul lui Marco postelnic”.⁸

Prin hrisovul din 7 mai 1636 Matei Vodă confirmă lui Dabelea mai multe cumpărături, printre care cu suma de 600 aspri realizată pe cea din Curpen „s-a plătit Stanciul Gărganie de miere la Iorga Țangoie din Curte”.⁹

Atît denumirea de curte cît și de Curtișoara, apar concomitet cu hrisoavele date de Matei Vodă la 15 ian. 1636 și 1 oct. 1642.

Primul hrisov este menționat de Alex. Ștefulescu în lucrarea sa „Istoria Țirgu-Jiului”,¹⁰ iar al doilea arată porunca către postelnicul Marcu „fiul lui Vilsan din sat din Curte și cu fii săi cîți D-zeu îi va dărui, pentru ca să-i fie moșie în Curtișoara din județul Gorj”.¹¹

Despre așezarea din Curte mai avem mențiuni și-n hrisoavele din 1650 și 1665. Astfel, la 12 ian. 1650, printre cei 12 boieri hotarnici care au ales niște moșii ale mănăstirii Tismana figurează, „din Curte Nicula Post.”¹² La 26 niv. 1665 Radu Voevod dă poruncă „să-i fie Predei Stolnicul moșie în Porceni, toată partea lui Vintilă și Oprican ginerii lui Buză din Curte”.¹³

Satul Curtișoara apare separat însă de așezarea din Curte în hrisovul lui Constantin Brâncoveanu din 27 martie 1693 prin care dă volnicie lui Drăghici postelnicu ca să-și strîngă pe toți românii din Curtișoara și Păcălești.¹⁴ De asemenea,

Alex. Ștefulescu, sesizează o însemnare deasupra ușii unei biserici de lemn din Curtișoara din anul 1729 săpată în lemn.¹⁵

Un act de mare însemnătate care se referă la actele anterioare, pe unele confirmându-le, iar altele nu s-au găsit încă publicate, îl constituie „Hotărnicia moșiei Curtișoara” din județul Gorj, făcută la 25 martie 1734, de patru boieri împreună cu limitoriul județului din porunca K.K. administrației.¹⁶

Din acest document rezultă că s-a hotărnicit moșia Curtișoara între monahul Dositheu Brăiloiu consilierul împăratesc, boierii Poenari și moșnenii din Curtișoara, pe baza cărților de moștenire și zapisele de cumpărătoare, aduse de fiecare și măsurătoarea făcută la fața locului.

Hrisoavele și zapisele prezentate de Dositheu Brăiloiu, aduc știri noi despre Curtișoara și despre familia Brăiloiilor care a jucat un rol de seamă în istoria Gorjului. Astfel, cele trei delnite cumpărate în 1573 de popa Gheorghe au fost vândute moșului său căpitanul Barbu Brăiloiu. Deși în hotărnicie se menționează satul Curtișoara, în realitate actul original din 1575 arată că e vorba de ocina din Curte cumpărată de popa Gheorghe. Alte patru acte despre care nu avem cunoștință decât din această hotărnicie se referă la niște zapise, cu care căpitanul Barbu Brăiloiu, a cumpărat pământ în Curtișoara de la Velica Lupu Mogoiu la 1670; de la Iane Armașu, Drăghici și Radu (verii lui) la 1669. De asemenea, un alt zăpis din 1655 a luat Iane feciorul lui Marco de la Curtișoara indică, că a cumpărat Radu feciorul lui Lazăr din Tg.-Jiu, moșie în Curtișoara „și sfinția sa au fost cumpărat o de la acești oameni cu zăpisul lor”. Un alt zăpis din 1592 al lui Dumitru și al Floarei, arată că aceștia au vândut moșie în Curtișoara vătafului Stoica Haidău din Pîstesti. Această moșie a cumpărat-o părintele Dositheiu Brăiloiu de la Haidăi cu 60 de taleri, pe care i-a luat Colțan, pentru că a făcut schimb cu Haidăii, cu o altă moșie din Viezuri. Despre această moșie provenită de la Haidăi, se vorbește mai târziu într-o chitanță din 1757 semnată de Toma Brăiloiu fiul părintelui Dosofteiu Brăiloiu, cum că ei au schimbat cu dinșul partea ce cumpărase de la Colțan.¹⁷

Din hotărnicie aflăm și o serie de denumiri din cuprinsul moșiei Curtișoara care se întindea pe lângă apa Jiului, din hotarul Socrăcenilor până în hotarul Vădenilor, din piscul Ciocîrlău pã obrejie în sus până în Corbulețu, despre Bălănești în humele mici, în lazul Prejbii și altele, cu numărul de stînji pe care-i cuprindea. „Și această parte de moșie i s-au dat sfinției sale ca să o ție alături cu hotarul Vădeanilor și cu cel al Prejbei, iar dumnealor boiarilor Poenarii și moșneanilor li sau dată să ție moșie pe din sus de sfinția sa după cum li s-au ales părțile fieștecăruia”.

Cei patru boieri care au semnat la 25 martie 1734 hotărnicia moșiei Curtișoara au fost: Gheorghe Brăiloiu, Mihai Gălcescu, Alixandru Mărgineanu și limitarul județului Dumitrașco Poenaru.

Pentru faptul că această hotărnicie, prezintă importanță pentru istoria muzeului din Curtișoara, îi redăm transcrierea exactă după original.¹⁸ Menționăm că documentul original se prezintă ca o piesă de rară frumusețe. În stînga sus prezintă un desen în peniță reprezentînd semnul crucii (cristnom). Tot documentul de două pagini, față și verso, e scris în litere cirilice cu cerneală neagră, caligrafic și citeț. Literele de la începutul paragrafelor sînt făcute cu ornamentații, mari, îngroșate și cu cîte o codiță în formă de spirală, care dau paginilor un aspect estetic și atrăgător.

1734 (7242) mart. 25.

Din porunca prea cinstitei Chesaro. Crăeștii administrației fiind noi acești 4 boieri dinpreună cu limitariul de județu rînduiți ca să alegem și să hotărâm moșia din Curtișoară sud Gorj. Deci, noi, dupe poruncă ne-am adunată cu toți la soroc în fața locului la această moșie a Curtișorii și am chemată pe toți moștenii fiindă și sfinția sa preacinstitul Dositheu Brăiloiul, nosiliarul dinpreună și cu dumnealor boiarii Poenarii și aducîndu-și fieștecare cărțile de moșternire și zapise de cumpărătoare, care întii ne-au arătat prea cinstitul sfinția sa mai sus-numitul un hrisovu al lui Alicesandru voivod cu leatul 7083 (1575) întru carele că au fost cumpărată un popă Gherghe moșie în Curtișoară delnițe 3 drept galbeni 5. Și de la acel popă Gherghe au fost cumpărat-o moșii sfinții sale. Și iar ne-au mai arătată sfinția sa un zapis

vândută dumnealui răposatului Barbu Brăiloiul căpitanul, al Velicăi, fâmeia Lupului Mogoiu ot Curtișoară, au fost moșul sfintii sale, moșie în Curtișoară delnițe una drept galbeni 5, fiind zapis cu văleatul 7178 (1670). Și iar ne-au mai arătat un zapis cu leat 7177 (1669) al lui Iane armașu și al lui Drăghici și Radul, verii lui, cum că au fost cumpărată Barbul căpitan Brăiloiul, moșul sfintii sale, moșie în Curtișoară delnițe 5 drept galbeni 25.

Și iar ne-au mai arătat un zapis cu leat 7163 (1655) al lui Iane, feciorul lui Marco, ot Curtișoară, care au fost cumpărată Radul, feciorul lui Lazăr ot Tîrgul Jiului moșie în Curtișoară delnițe 2 drept galbeni 5 și sfintia sa au fost cumpărat-o de la acești oameni cu zapisul lor drept galbeni 14. Și iar ne-au mai arătat un zapis cu leat 7100 (1592) al lui Dumitru și al Floarei ot Curtișoară ce au fost vândut moșie în Curtișoară stînji 200 vătăfului Stoicăi Hăidău ot Piștești și sfintia sa au cumpărat-o de la Haidăi cu taleri 60. Și acești bani i-au fost luată Colțan că au fost făcut schimbă cu Haidăi, dându-le Haidăilor moșie în Viezuri pentru aceea moșie.

Deci, noi, dupe obiciaiu am tras moșia pe patru locuri, fiind colțuroasă, adevă mai îngustă despre răsărit, și s-au găsit în trăsura despre apus, pă lângă Jiu stînji 2610 din hotaru Șofranceanilor până în hotarul Vădeanilor în piatră; și la mijlocul moșiei din Piscul Ciocîrlăului pă obrejanie în sus drept în hotarul Șofranceanilor, până în Corbulețu, s-au găsit stînji 2598; și pe supt deal, la pădure, din gura văi din cerul cel mare îngiumănată unde s-au pus piatră, drept în susă până în hotarul Șofranceanilor s-au găsit stînji 1581; și la capul moșiei despre răsărit, despre Bălănești, din Humele mici ale Șofranceanilor din piatra cea mare până în bolovan, în pădure, și din bolovan drept în lazul Prejbii, în vâlcea, s-au găsit 1312 stînji. Dintr-aceste sume de stînji ce scriu mai sus s-au ales sfintii sale părintelui Dositheu Brăiloiul Consiliarul despre apus, pe lângă Jiu, stînji 510, pe la mijlocul moșiei pe la obrežia stînji 510 și pe supt deal, la pădure, stînji 298 și jumătate cisvarte una la capul moșii despre răsărit stînji 255 și jumătate.

Și această parte de moșie i s-au dat sfintei sale ca să o ție alătura cu hotarul Vădeanilor și cu al Prejbei, iar dum-

nealor boiarilor Poenarii și moșneanilor li s-au dată să fie moșie pe din sus de sfinția sa despre cum li s-au ales părțile fieștecăruia.

Deci, de acum înainte să aibă sfinția (sa) coconi, nepoți căți Dumnezeu îi va da cu bună pace de către toți dumnealor boiari Poenari și de către toți moștenii, pentru că așa am găsit cu dreptate după cum știu și foile noastre, iscălite, alese ale fieștecăruia osebit stâneni anume fieșcăruia părți, întărind și aiciastă carte cu iscăliturile noastre.

Gheorghe Brăiloiul

Mihai Gălcescu

Alexandru Mărgineanu

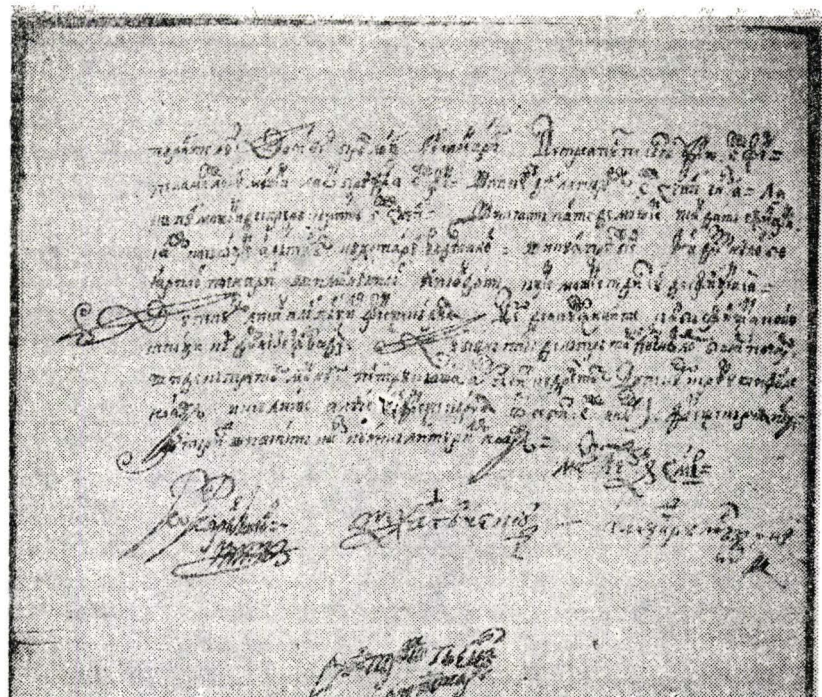
Dumitrașco Poenaru limitarul

Martie 25 zile, leat 7242 (1734)

Arhiv. Stat. Buc. Doc. istorice

XXX/137, original

Handwritten text in a medieval script, likely Latin, with large decorative initials and rubrics. The text is written on parchment and includes several large, ornate initials in red and blue ink, such as 'I', 'C', 'E', 'D', 'S', 'P', 'M', 'A', 'B', 'C', 'D', 'E', 'F', 'G', 'H', 'I', 'K', 'L', 'M', 'N', 'O', 'P', 'Q', 'R', 'S', 'T', 'V', 'X', 'Y', 'Z'. The text is arranged in a single column, with some lines starting with a large initial. The script is a Gothic or similar medieval hand. The parchment shows signs of age, including staining and wear.

BIBLIOGRAFIE

- ¹ Litua. Studii și cercetări, Tg.-Jiu 1978, pag. 167; N. Stoicescu. Bibliografia localității și monumentelor din T. Rom., vol. 1.
- ² Documenta Romaniae Historica, B. Țara Românească, vol. 1, p. 273 doc. nr. 170, DRI veac. XIII, XIV și XV, ed. 1953, pag. 165 și 166.
- ³ Documenta Romaniae Historica, vol. I, pag. 313 doc. nr. 194; DRI veac. XIII și XIV, ed. 953 pag. 182, doc. nr. 184; Alex. Ștefulescu, Doc. slavo-române pag. 26; Gorjul istoric și pitoresc, pag. 73.
- ⁴ Documente privind Istoria României, vol. I, pag. 11, doc. nr. 7.
- ⁵ DRI, vol. IV, ed. 952, pag. 167, doc. nr. 169.
- ⁶ Alex. Ștefulescu, Gorjul istoric și pitoresc, pag. 73.

- ⁷ **DRI**, vol. IV ed. 1954, pag. 424, doc. 434 ; Alex. Ștefulescu, **Doc. slavo-rom.**, pag. 428.
- ⁸ **Documenta Romaniae Historica**, vol. XXI, pag. 387, **Doc.**, nr. 228 ; Alex. Ștefulescu, **Doc. slavo-rom**, pag. 437 ; Idem, **Istoria Tîrgu-Jiului**, ed. 1906, pag. 2.
- ⁹ Alex. Ștefulescu, **Doc. slavo-rom.**, pag. 472 Idem, **Istoria Tg.-Jiului**, ed. 1906, pag. 13.
- ¹⁰ Alex. Ștefulescu, **Istoria Tg. Jiului**, ed. I/1906, pag. 13.
- ¹¹ Alex. Ștefulescu, **Doc. slavo-rom.** pag. 499 ; Idem, **Istoria Tîrgu-Jiului**, ed. 1906, pag. 13.
- ¹² Alex. Ștefulescu, **Doc. slavo-rom.**, pag. 549.
- ¹³ Alex. Ștefulescu, **Doc. slavo-rom.**, pag. 569.
- ¹⁴ Alex. Ștefulescu, **Din trecutul Gorjului**, pag. 51.
- ¹⁵ Alex. Ștefulescu, **Gorjul istoric și pitoresc**, pag. 73.
- ¹⁶ Arhiv. Stat. Buc., fond Acad. RSR doc. istorice, XXXII/137 original.
- ¹⁷ Alex. Ștefulescu, **Gorjul istoric și pitoresc**, pag. 104.
- ¹⁸ Anexă hotărnicia de 1734.